

JANKO ORAČ - KREGARJEVA GALERIJA (november - december 2020)

Slikar in grafik Janko Orač je v svoji osebni in v umetniški biografiji zavezan dvema svetovoma. Prvi svet je povezan z življenjsko potjo – njegov mladostni kraj je Zibika na Kozjanskem, ki ga je zaznamoval zlasti z idiličnim gričevjem in slikovitima romarskima cerkvama na Tinskem, kraj zrele dobe pa je Novo mesto, kjer ga navdihuje skrivnostna reka Krka, objemajoča novomeško zgodovinsko jedro. Drugi svet pa je povezan z likovno potjo – zavezan je tako slikarstvu kot grafiki, ki ju je izmojstril na Visoki šoli za risanje in slikanje v Ljubljani ter na Akademiji za likovno umetnost v Zagrebu. Dva Oračeva svetova, krajevno-biografski in likovno-zvrstni, sta ločena, a tudi sobivata in se na poseben način oplajata. Na razstavi v Kregarjevi galeriji je predstavljen izbor Oračevih likovnih del, ki zajemajo dosežke v slikarskem in v grafičnem polu njegovega ustvarjanja zadnjih let, hkrati pa najnovejša dela, ki na drugačen način povezujejo oba znana likovna principa. To so kolaži, ki so na aktualni razstavi prvič na ogled. Prostorska zasnova razstave v treh delih sledi trem sklopom na način, da so slikarska dela predstavljena v Kregarjevem atriju, grafična v Meršolovem atriju, v predverju pa so na ogled slikarjevi kolaži.

Janko Orač se je kot ljubiteljski slikar z mnogo prakse z likovnih kolonij, študijskih srečanj in sodelovanj z različnimi umetniki prvič obsežneje predstavil leta 1988 na razstavi v Dolenjskem muzeju. Kmalu nato je stopil na profesionalno likovno pot ter začel s študijem slikarstva in kasneje še grafike. Leta 1993 je nastala njegova slika z naslovom *Ritem modre krajine*, ki pomeni prelom v njegovem slikarstvu, saj je od takrat zavezan abstraktnemu krajinarstvu s poudarkom (kot lahko razbiramo že iz naslova slike) na kolorizmu in ritmičnosti podobe. Gre za zgodovinsko slogovno linijo slovenskega pejzaža, ki ji s prehodom v ekspresivno abstrahiranje vidnega sledimo od Riharda Jakopiča in Franceta Kralja dalje, pa vse do Staneta Kregarja kot pravega pionirja abstraktnega slikarstva na Slovenskem, ki je vselej ostal zavezan vtisom iz narave, a jih je podredil likovnim prvinam in ustvaril osebno interpretirano umetniško vizijo. S postavitvijo abstraktnih krajin Janka Orača v Kregarjev atrij se ta linija na posrečen način nadaljuje, razstavljene slike pa razodevajo bistvo Oračeve umetnosti, zavezane temu ikonografskemu motivu. V njegovih slikah zaživijo podobe iz narave, ki so slikarjeve osebne zgodbe, grajene v prevladujočem barvnem tonu (prav posebej ga zaznamujejo modrine), te niansirane ali kontrastirane barvne ploskve pa dopolnjuje z ritmiziranimi likovnimi akcenti, kot so pike, črte in rastrji. S temi elementi sliko kompozicijsko uravnoteži in ji da likovno napetost, večkrat pa posamezne nepovezane slike

združi v diptihe, triptihe ali poliptihe, s čimer ustvari novo likovno celoto. Sorodno kot Kregar tudi Orač nadgrajuje svoja platna s poetičnimi naslovi slikarskih ciklov, med njimi *Neskončna reka*, *Angelska gora* in *Tinska gora*, ki delujejo metaforično, a hkrati vemo, da izhajajo iz slikarjevega kozjanskega in novomeškega miljeja ter da se v njih zrcalijo tudi otroški vtisi neokrnjene narave in elementarne povezanosti z njo.

V grafičnem opusu je Orač segel še dlje in svoj likovni jezik nadgradil v grafičnih tehnikah lesoreza, jedkanice, suhe igle in drugih klasičnih tehnik, ki segajo od monokromnih grafik manjših formatov z več grafičnih značilnosti do reprezentativnih barvnih grafičnih odtisov z več odmevi slikarskih ambicij. Njegove naklade grafik so majhne, nekatere celo unikatne, večkrat jih povezuje v grafične mape in jih posveti določeni temi, obletnici ali dogodku. Grafike iz ciklov *Prepletanja* in *Odtisi iz globin*, s katerima se predstavlja tudi na aktualni razstavi, so poetične abstrakcije, ki prav tako kot slike odzvanjajo podobe iz umetnikovega domačega predstavnega okolja. Slikarsko platno in grafični list sta že po naravi zavezana dvodimenzionalnosti, zato ju je skozi postopke umetniškega ustvarjanja Orač želel nadgraditi s platenjem likovnih prvin in materialov. Na platno naslikana barvna polja je sprva zarisoval posamezne grafične likovne elemente, princip grafizmov pa je nato razvil z lepljenjem izrezkov iz lastnih grafičnih odtisov na monokromne slikarske površine. Tako je nastal nov cikel kolažev z naslovom *Omizja*, ki je v nasprotju s spontano gestualnostjo slikarskih del trdno kompozicijsko dizajniran. Osrednji objekt teh podob je kvadrat oziroma pravokotnik, ki asociira na mizo, kar prinaša raznolika sporočila. Omizje lahko razbiramo konkretno ali pa metaforično, pomeni pa v življenju posameznika, družine in širše skupnosti temeljni povezovalni element bodisi z vsakdanjimi obredi prehranjevanja ob družinski mizi ali pa poglobljenih religijskih elementov duhovnih zbiranj ob oltarni mizi. Barvni vtis v ciklu omizij je monokromen z izključno črno, belo in rdečo barvo, slednja pa s krvavo konotacijo še dodatno asociira na omizje kot žrtvenik. Omizja so vselej kraj zbiranja, a pri Oraču so prazna, kar morda odslikuje prav današnji trenutek zdravstvene krize s svetovno epidemijo, ko so omizja ostala prazna in bo življenje moralo postati bolj enostavno. V prvič razstavljenih kolažih lahko torej opazamo dvojen pomen – umetnik se s temi deli razkriva tudi kot duhovni spremljevalec in likovni interpret družbe v specifičnem aktualnem času, v osebni likovni razvoju pa je s kolaži razvil novo poglavje umetniškega ustvarjanja, s katerim povezuje in nadgrajuje dosežke na lastnem slikarskem in grafičnem področju.

Andrej Doblehar